

Prof. dr hab. Jan Karczewski
Zakład Zdrowia Publicznego
Akademii Białskiej
Nauk stosowanych
Im. Jana Pawła II
w Białej Podlaskiej

Recenzja

Rozprawy doktorskiej na stopień dr w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu – dyscyplina kultura fizyczna mgr Anny Galczak – Kondraciuk na temat: „Sposób żywienia, stan odżywienia i aktywność fizyczna osób z hiperglikemią z terenu powiatu bialskiego” wykonanej pod kierunkiem dr hab. Jana Czeczulewskiego, prof. AWF – zlecona Uchwałą nr 16/2021/2022 Rady Wydziału Wychowania Fizycznego i Zdrowia w Białej Podlaskiej z dnia 11.05.2022 r.

Badania epidemiologiczne prowadzone w szerokim zakresie na świecie potwierdzają, że ocena sposobu żywienia i stanu odżywienia jest na obecnym etapie rozwoju cywilizacyjnego populacji ludzkiej bardzo poważnym problemem nie tylko zdrowotnym, ale również społecznym. Wiąże się to również z problemem medycznym, jakim staje się narastające zagrożenie cukrzycą 2 typu powiązaną ze stosunkowo niedawno zdefiniowanym zespołem metabolicznym. Powiązanie problematyki żywieniowej z hiperglikemią jest nowym zagadnieniem w badaniach żywieniowców i klinicystów. Chorzy wymagają wieloletniej i kompleksowej terapii w celu osiągnięcia samodzielności funkcjonalnej. Brak jest do tej pory sposobów skutecznego leczenia cukrzycy, co powoduje stałe poszukiwanie nowych metod terapeutycznych z równoczesnymi badaniami nad etiologią tej choroby. Istniejące doniesienia naukowe marginalnie traktują zagadnienie skuteczności terapii opartej na aktywności fizycznej w leczeniu i profilaktyce cukrzycy, co stało się inspiracją do podjęcia tego tematu przez Doktorantkę. Badania te w powiązaniu z wybranymi czynnikami ryzyka stały się tematem recenzowanej pracy.

Cel główny to ocena czynników ryzyka występowania hiperglikemii w zależności od indeksu prozdrowotnego diety, stanem odżywienia, a aktywnością fizyczną mierzoną wskaźnikiem WAF u kobiet i mężczyzn w wieku 40 – 60 lat z terenu powiatu bialskiego. Cele szczegółowe, precyzujące cel główny, przedstawiono w 2 punktach. Cele pracy są sformułowane właściwie i jednoznacznie wynikają z tematu rozprawy.

Zlecona mi do recenzji dysertacja posiada typowy układ dla tego typu prac.

W obszernym wstępie, liczącym 15 stron, Autorka w sposób syntetyczny przedstawia aktualny stan wiedzy na temat epidemiologii, etiologii i patomechanizmu hiperglikemii oraz jej obraz kliniczny, omawia diagnostykę i leczenie oraz profilaktykę, w tym rolę diety i aktywności stosowanych w leczeniu cukrzycy, a także czynniki predykcyjne dolegliwości z tym związane. Doktorantka zwraca uwagę na ich powszechność, co dokumentuje cytując bogatą literaturę tematu, szczególnie w ujęciu epidemiologicznym i żywieniowym. Na poparcie przytacza aktualne dane epidemiologiczne dotyczące zachorowalności, w Polsce i na świecie. Podkreśla również niepokojącą dynamikę wzrostu zachorowań. Szacunek budzi praca, jaki włożyła Doktorantka w opracowanie bardzo obszernego materiału bibliograficznego przedstawionego i wykorzystanego we wstępie pracy. Zdaniem recenzenta jest to gotowe opracowanie, które po niewielkim uzupełnieniu powinno zostać wydane drukiem w formie monografii. Wg recenzenta do pominięcia są jedynie podręcznikowe informacje dotyczące podstawowych składników odżywczych.

Omawiając etiologię i patogenezę hiperglikemii Doktorantka słusznie zwraca uwagę, że na jej powstanie i rozwój ma wpływ wiele czynników, w tym żywieniowych. Podkreśla wpływ środowiska, którego rola w świetle obecnej wiedzy na temat żywienia wydaje się być bezdyskusyjna. Informacje te uzupełnia klasyfikacją i zwięzłym przeglądem klinicznym w przebiegu tego schorzenia. Omawia również współczesne metody diagnozowania i szeroko stosowane sposoby leczenia cukrzycy typu 2.

Doktorantka słusznie zauważa, że medycyna obecnie koncentruje się głównie na diagnostyce i leczeniu, zaś profilaktyka jest traktowana po macoszemu, stąd też duży, stale rosnący, wzrost zapadalności na tą chorobę. Dotyczy to w równym stopniu profilaktyki pierwotnej jak i wtórnej. Autorka trafnie wypunktowuje korzyści społeczne, ale również te związane bezpośrednio z wczesnym wykryciem zmian chorobowych, co ma istotne znaczenie w późniejszym rozwoju osobniczym.

Reasumując stwierdzam, że Wstęp rozprawy doktorskiej mgr Anny Galczak – Kondraciuk stanowi właściwie dobrane i przedstawione kompendium wiedzy związane z tematem rozprawy doktorskiej i jest oparty o najnowsze piśmiennictwo. Stanowi jednocześnie dobre wprowadzenie do właściwego tematu rozprawy.

Rozdział „Materiał i metody badań” zawiera informacje o zastosowanych w pracy narzędziach badawczych. W tej części pracy nie znalazłem informacji, czy na badania

uzyskano zgodę Komisji Bioetycznej. Zastosowane narzędzia badawcze to m.in. standaryzowane kwestionariusze ankiet uzupełnione o dokumentację medyczną w pełni wyczerpują realizację celów pracy. Pytania autorskie są sformułowane jasno i układają się w sposób logiczny uwzględniający główne czynniki ryzyka analizowanych dolegliwości. Doktorantka przebadła ostatecznie 569 osób ze 8053 wytypowanych do badania, co przy charakterze badań należy uznać za sukces. Dobór narzędzi badawczych uważam za właściwy i zapewniający uzyskanie rzetelnych wyników badań i gwarantuje także w pełni realizację założonych celów pracy. Również grupa badana (mimo spadku liczebności przy kolejnych wizytach) jest reprezentatywna, co gwarantuje uzyskanie rzetelnych wyników i umożliwia przeprowadzenie poprawnej analizy statystycznej. Analizę statystyczną danych oceniam jako w pełni profesjonalną.

Rozdział „Wyniki” jest najbardziej obszerną częścią rozprawy liczącą 20 stron. Autorka w sposób bardzo przejrzysty przedstawia wyniki badań uzyskane w oparciu o zastosowane narzędzia badawcze. Wyniki te zawarte są w 19 tabelach i na 13 wykresach opatrzonych obszernymi komentarzami, pogrupowanych tematycznie w 5 podrozdziałach, co znacznie ułatwia lekturę pracy. Komentarze do wyników badań stanowią dobre wprowadzenie do kolejnego rozdziału, którym jest „Dyskusja”.

W rozdziale „Dyskusja” na 7 stronach Doktorantka w sposób bardzo dojrzały, znamionujący dobrą znajomość tematu dysertacji opartą o szeroko cytowaną literaturę, dyskutuje uzyskane przez siebie wyniki badań i konfrontuje z doniesieniami innych autorów, zwracając przede wszystkim uwagę na czynniki ryzyka hiperglikemii w aspekcie żywieniowym i aktywności fizycznej, a będących związanymi z celem pracy. Analizuje czynniki socjodemograficzne związanymi ze stylem życia, aktywność fizyczną, nawyki żywieniowe, sposób żywienia przed i po badaniu oraz analizuje korelację uzyskanych danych.

W rozdziale „Stwierdzenia i wnioski”, kończących pracę, Autorka przedstawia 9 rozbudowanych wniosków będących w znacznym stopniu powtórzeniem dyskusji. Biorąc pod uwagę tytuł rozprawy należałoby, zdaniem recenzenta, przede wszystkim przereklamować treść wniosków w taki sposób, aby wyeksponować jego istotną treść związaną z tematem i celem pracy. Uwaga ta, zdaniem recenzenta, powinna być wzięta pod uwagę w trakcie przygotowania pracy do druku. Za bardzo istotny uważam wniosek 8, który potwierdza, że interwencja dietetyczna połączona z aktywnością fizyczną jest skuteczną metodą prewencji

hiperglikemii.

Piśmiennictwo liczące 153 pozycje literatury krajowej i zagranicznej, jest dobrze dobrane do tematu pracy. Cytowane prace to najnowsze doniesienia obejmujące głównie ostatnie 10 lat. Doktorantka zapoznała się szczegółowo z literaturą tematu, o czym świadczy przegląd literatury zaprezentowany we wstępie oraz dojrzała dyskusja wyników pracy, a także wnioski z niej wypływające. Krótkie streszczenie w języku polskim i angielskim w sposób bardzo komunikatywny zapoznaje czytającego z istotnymi elementami pracy, co uważam za istotną zaletę. Aneks zawiera dokumentację wykorzystaną w badaniach.

Reasumując pragnę stwierdzić, że przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska na stopień dr w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu – dyscyplina kultura fizyczna mgr Anny Galczak – Kondraciuk nt.: „Sposób żywienia, stan odżywienia i aktywność fizyczna osób z hiperglikemia z terenu powiatu bialskiego” wykonanej pod kierunkiem dr hab. Jana Czezelewskiego, prof.AWF w pełni spełnia wymogi stawiane dysertacjom na stopień dr w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu – dyscyplina kultura fizyczna. Rozprawa doktorska napisana jest ładnym językiem oraz jest bez zarzutu pod względem edytorskim. Drobne uwagi, które wcześniej poczyniłem, mają charakter porządkujący i nie kwestionują wartości rozprawy. Stanowi ona, zdaniem recenzenta, dojrzałe opracowanie naukowe mające walory poznawcze mogące również znaleźć zastosowanie praktyczne w profilaktyce. Uważam, że uzyskane wyniki powinny być impulsem do dalszych badań epidemiologicznych obejmujących znacznie większą populację, nie tylko jednego powiatu. Problem ten, z racji wysokiej i stale rosnącej zapadalności na cukrzycę, stanowi nie tylko ważny problem medyczny ale również społeczny. Wyrażam uznanie dla Doktorantki oraz Promotora za podjęcie tego ważnego i narastającego problemu zdrowotnego jako tematu dysertacji doktorskiej. Zdaniem recenzenta rozprawa zasługuje na wyróżnienie.

W związku z powyższym uzasadnieniem zwracam się do Wysokiej Rady Wydziału Wychowania Fizycznego i Zdrowia w Białej Podlaskiej o dopuszczenie mgr Anny Galczak – Kondraciuk do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Białystok 10.06.2022

Prof. dr hab. Jan Karczewski

